

L'Amor de Déu i la desgràcia

En el domini del sofriment, la desgràcia és una cosa a part, específica, irreductible. És una cosa tota altra que el simple sofriment. S'empara de l'ànima i la marca, fins al fons, amb una marca pròpia, la marca de l'esclavatge. L'esclavatge, tal com era practicat a l'antiga Roma, n'és només la forma extrema, de la desgràcia. Els antics, que ho coneixien bé, deien "el dia que un home esdevé esclau perd la meitat de l'ànima".

La desgràcia és inseparable del sofriment físic i, això no obstant, n'és totalment diferent. En el sofriment, tot el que no vagi lligat al dolor físic o a alguna cosa anàloga és artificial, imaginari, i es pot anul·lar amb una disposició convenient del pensament. Fins i tot en l'absència o la mort d'un ésser estimat, la part irreductible de la pena és com una mena de dolor físic, una dificultat de respirar, un cargol al voltant del cor, o una necessitat insaciada, una fam, o el desordre gairebé biològic causat per l'alliberament brutal d'una energia fins llavors orientada per un afecte i ja no dirigida. Una pena que no es centri al voltant d'un nucli irreductible com aquest és simplement romanticisme, literatura. La humiliació, també, és un estat violent de tot l'ésser corporal, que vol botar sota l'ultratge però s'ha de retenir, forçat per la impotència o la por.

Al contrari, un dolor només físic és molt poca cosa i no hi deixa cap senyal, a l'ànima. El mal de queixal n'és un exemple. Unes hores de dolor violent causat per un queixal corcat, un cop passades, ja no són res.

No és pas aquest el cas del sofriment físic molt llarg o molt freqüent. Un sofriment així és sovint una cosa tota altra que un sofriment, és sovint una desgràcia.

La desgràcia és un desarrelament de la vida, un equivalent més o menys atenuat de la mort, esdevingut irresistiblement present a l'ànima per l'atac o el temor immediat del dolor físic. Si el dolor físic és totalment absent, no hi ha pas desgràcia, per a l'ànima, perquè el pensament s'adreça a qualsevol altre objecte. El pensament defuig la desgràcia tan promptament, tan irresistiblement com l'animal la mort. Aquí baix només hi ha el dolor físic, res més, que tingui la propietat d'encadenar el pensament, a condició que assimilem a dolor físic certs fenòmens difícils de descriure, corporals però, que li són rigorosament equivalents. El temor al dolor físic, especialment, és d'aquesta espècie.

Quan el pensament és forçat per l'atac del dolor físic, encara que sigui lleuger, a reconèixer la presència de la desgràcia, es produeix un estat tan violent com el del condemnat obligat a mirar hores i hores la guillotina que li ha de tallar el coll. Hi ha éssers humans que poden viure vint anys, cinquanta, en aquest estat violent. Hom els passa pel costat sense adonar-se'n. ¿Quin home és capaç de discernir-los, si Crist mateix no mira pels seus ulls? Hom només remarca que de vegades tenen un comportament estrany, i el blasma, aquest comportament.

Només hi ha verdaderament desgràcia si l'esdeveniment que s'ha emparat d'una persona i l'ha desarrelada l'ateny directament o indirecta en totes les parts, social, psicològica, física. El factor social és essencial. De desgràcia, verdaderament, no n'hi ha pas allà on sota alguna forma no hi ha caiguda social o por d'una tal caiguda.

Entre la desgràcia i totes les penes que, encara que molt violentes, profundes i duradores, no siguin pròpiament la desgràcia, hi ha continuïtat i alhora la separació d'un llindar, com per a la temperatura d'ebullició de l'aigua. Hi ha un límit enllà del qual hi ha desgràcia, no pas ençà. Aquest límit no és pas purament objectiu, hi compten tota mena de factors personals. Un mateix esdeveniment pot precipitar en la desgràcia un ésser humà i no precipitar-n'hi un altre.

El gran enigma de la vida humana no és pas el sofriment, és la desgràcia. No és pas sorprenent que hi hagi innocents morts, torturats, foragitats del seu país, reduïts a la misèria o a l'esclavatge, tancats en camps o en masmorres, perquè de criminals per a acomplir aquestes accions n'hi ha. Tampoc no és sorprenent que la malaltia imposi llargs sofriments que paralitzin la vida i en facin una imatge de la mort, perquè la natura és sotmesa a un joc cec de necessitats mecàniques. Però és sorprenent que Déu hagi donat a la desgràcia el poder de colpir justament l'ànima dels innocents i fer-se'n l'amo sobirà. En el millor dels casos, al qui és marcat per la desgràcia només li'n quedarà la meitat, de l'ànima.

Aquells a qui arriba un d'aquests cops després dels quals l'ésser es debat a terra com un cuc mig aixafat, aquests, no tenen pas mots per a expressar el que els passa. Entre la gent que troben, aquells qui, tot i haver sofert molt, no hi han tingut mai contacte, amb la desgràcia pròpiament dita, no en tenen ni idea, del que és. És una cosa específica, irreductible a cap altra, com els sons, de què res no en pot donar idea al sord-mut. I aquells qui han estat també ells mutilats per la desgràcia són incapaços de socórrer ningú i fins gairebé de desitjar-ho. Així, la compassió pels desgraciats és una impossibilitat. Quan verdaderament es produeix és un miracle més sorprenent que la marxa damunt les aigües, la guarició dels malalts i fins la resurrecció d'un mort.

La desgràcia obligà Crist a suplicar de salvar-se, a cercar consol prop dels homes, a creure's abandonat del Pare. Obligà un just a cridar contra Déu, un just tan perfecte com pot permetre-ho la natura només humana, i potser més, de perfecte, si Job és menys un personatge històric que no una figura de Crist. "Se'n riu, de la desgràcia dels innocents". No és pas cap blasfèmia, és un crit autèntic arrencat al dolor. El llibre de Job, de cap a cap, és una pura meravella de veritat i autenticitat. Pel que fa a la desgràcia, tot el que s'aparta d'aquest model és més o menys sollat de mentida.

La desgràcia fa que Déu sigui absent un temps, més absent que un mort, més absent que la llum en una masmorra del tot en tenebres. Una espècie d'horror submergeix tota l'ànima. Durant aquesta absència no hi ha res que sigui estimable. El que és terrible és que si, en aquestes tenebres en què no hi ha res estimable, l'ànima deixa d'estimar, l'absència de Déu esdevé definitiva. Cal que l'ànima continuï estimant en el buit, o almenys volent estimar, encara que sigui amb una part infinitesimal de si mateixa. Llavors, un dia, Déu ve a mostrar-se-li i a revelar-li la bellesa del món, com en el cas de Job. Però si l'ànima deixa d'estimar, cau ja aquí baix en una cosa gairebé equivalent a l'infern.

És per això que els qui precipiten en la desgràcia homes no preparats per a rebre-la maten ànimes. D'altra banda, en una època com la nostra, en què la desgràcia és suspesa damunt tothom, el socors aportat a les ànimes només és eficaç si arriba a preparar-les realment per a la desgràcia. No és pas poc.

La desgràcia endureix i desespera perquè imprimeix fins al fons de l'ànima, com amb un ferro roent, aquest menyspreu, aquest fàstic i fins aquesta repulsió per un mateix, aquesta sensació de culpabilitat i de màcula que el crim hauria lògicament de produir i no produeix. El mal habita en l'ànima del criminal sense ser-hi sentit. És en l'ànima de l'innocent desgraciat que és sentit. Tot s'esdevé com si l'estat de l'ànima que per essència convé al criminal hagués estat separat del crim i lligat a la desgràcia, i encara a proporció de la innocència del desgraciat.

Si Job crida la seva innocència amb un accent tan desesperat, és que ni ell mateix arriba a creure-hi, és que dins seu la seva ànima pren partit pels seus amics. Implora el testimoni del mateix Déu perquè ja no sent el testimoni de la pròpia consciència; per a ell és, ja, només, un record abstracte i mort.

La naturalesa carnal, a l'home, li és comuna amb l'animal. Les gallines s'abraonen a cops de bec damunt la gallina ferida. És un fenomen tan mecànic com la pesantor. Tot el menyspreu, tota la repulsió, tot l'odi que la nostra raó lliga al crim, la nostra sensibilitat el lliga a la desgràcia. Excepte

aquells tota l'ànima dels quals és ocupada per Crist, tothom menysprea més o menys els desgraciats, encara que gairebé ningú no en tingui consciència.

Aquesta llei de la sensibilitat val també en relació amb nosaltres mateixos. Aquest menyspreu, aquesta repulsió, aquest odi, en el desgraciat, es giren contra ell mateix, penetren al centre de l'ànima i des d'allà coloreixen de la seva coloració enverinada l'univers sencer. L'amor sobrenatural, si ha sobreviscut, pot impedir que es produeixi aquest segon efecte, però no pas el primer. El primer és la mateixa essència de la desgràcia; allà on no es produeix, no n'hi ha pas, de desgràcia.

"S'ha fet maledicció per nosaltres". No és pas només el cos de Crist, suspès a la fusta, que s'ha fet maledicció, és també tota la seva ànima. Així mateix, tot innocent, en la desgràcia, se sent maleït. Fins és així, encara, en aquells qui s'han trobat en la desgràcia i n'han estat trets per un canvi de fortuna, si n'han estat prou a fons mossegats.

Un altre efecte de la desgràcia és que a poc a poc va tornant l'ànima còmplice seva injectant-hi un verí d'inèrcia. En qualsevol que hagi estat desgraciat un temps prou llarg, hi ha una complicitat amb la pròpia desgràcia. Aquesta complicitat entrebanca tots els esforços que podria fer per millorar la seva sort; arriba a impedir-li de cercar els mitjans per a alliberar-se, de vegades fins i tot a impedir-li de desitjar l'alliberament. Està instal·lat en la desgràcia, llavors, i la gent pot creure que està satisfet. Pla més, encara; aquesta complicitat pot empènyer-lo, malgrat ell mateix, a evitar, a defugir els mitjans de l'alliberament; s'amaga llavors sota pretextos sovint ridículs. Fins i tot en aquell qui ha estat tret de la desgràcia, si ha estat mossegat per sempre fins al fons de l'ànima, hi queda alguna cosa que l'empeny a precipitar-s'hi de bell nou, com si la desgràcia s'hagués instal·lat en ell com un paràsit i el dirigís als propis fins. De vegades aquesta impulsió predomina sobre tots els moviments de l'ànima adreçats a la felicitat. Si la desgràcia s'ha acabat gràcies a un benifet, pot acompanyar-se d'odi pel benefactor; tal és la causa de certs actes de desagraïment salvatge aparentment inexplicables. De vegades és fàcil d'alliberar un desgraciat de la seva desgràcia present, però és difícil alliberar-lo de la desgràcia passada. Només ho pot fer Déu. Ni la gràcia mateixa de Déu no la guareix, aquí baix, la naturalesa irremeiablement ferida. El cos gloriós de Crist portava les nafres.

Només podem acceptar l'existència de la desgràcia si ens la mirem com una distància.

Déu ha creat per amor, per a l'amor. Déu no ha creat altra cosa que el mateix amor i els mitjans de l'amor. Ha creat totes les formes de l'amor. Ha creat éssers capaços d'amor a totes les distàncies possibles. Ell mateix ha anat, car ningú més no ho podia fer, a la distància màxima, la distància infinita. Aquesta distància infinita entre Déu i Déu, esquinçament suprem, dolor a què cap altre no s'acosta, meravella de l'amor, és la crucifixió. Res no pot ser més lluny de Déu que el que s'ha fet maledicció.

Aquest esquinçament, per damunt del qual l'amor suprem posa el lligam de la unió suprema, ressona perpètuament a través de l'univers, al fons del silenci, com dues notes separades i foses, com una harmonia pura i punyent. La Paraula de Déu és això. La creació sencera només n'és la vibració. Quan la música humana en la seva més gran puresa ens travessa l'ànima, és això el que sentim, a través seu. Quan hem après a sentir el silenci, és això el que copsem, més distintament, a través seu.

Els qui perseveren en l'amor senten aquesta nota al fons de la caiguda on els ha posat la desgràcia. A partir d'aquest moment ja no poden tenir cap dubte.

Els homes colpits per la desgràcia són al peu de la Creu, gairebé a la distància més gran possible de Déu. Cal no creure-s'ho pas, que el pecat sigui una distància més gran. El pecat no és cap distància. És una mala orientació de l'esguard.

Hi ha, és veritat, un lligam misteriós, entre aquesta distància i una desobediència original. Des de bon començament, ens diuen, la humanitat va desviar la mirada de Déu i va anar pel mal camí tan lluny com va poder. És que podia caminar, llavors. Nosaltres, en canvi, estem clavats sempre allà mateix, lliures solament de mirar, sotmesos a la necessitat. Un mecanisme cec, que no té gens en compte el grau de perfecció espiritual, sacseja contínuament els homes i en tira uns quants al peu mateix de la Creu. Depèn només d'ells, de mantenir o no els ulls girats a Déu enmig de les sotragades. No és pas que la Providència de Déu sigui absent. És per la seva Providència que Déu ha volgut la necessitat com a mecanisme cec.

Si el mecanisme no fos cec, no n'hi hauria gens, de desgràcia. La desgràcia és, abans que res, anònima, aquells qui agafa els priva de la personalitat i en fa coses. És indiferent, i és el fred d'aquesta indiferència, un fred metàl·lic, el que glaça fins al fons de l'ànima tothom qui toca. Mai més no tornaran a trobar-la, l'escalfor. No s'ho creuran mai més, que són algú.

La desgràcia no la tindria pas, aquesta virtut, sense la part d'atzar que conté. Aquells qui són perseguits per la fe i ho saben, sigui el que sigui el que hagin de patir, no en són pas, de desgraciats. Només cauen en la desgràcia si el sofriment o la por els ocupen l'ànima fins al punt de fer-los oblidar la causa de la persecució. Els màrtirs lliurats a les feres que entraven a l'arena cantant no n'eren pas, de desgraciats. El Crist n'era un, de desgraciat. No morí pas com un màrtir. Morí com un criminal de dret comú, barrejat amb els lladres, només que un xic més ridícul. Car la desgràcia és ridícula.

Només la cega necessitat pot tirar els homes al punt de la distància extrema, a tocar de la Creu. Els crims humans, causa de la majoria de desgràcies, formen part de la cega necessitat, car els criminals no ho saben pas, el que fan.

L'amistat té dues formes, la retrobada i la separació. Són indissolubles. Contenen totes dues el mateix bé, l'únic, l'amistat. Car, quan dos éssers que no són amics són a prop, no hi ha pas retrobada. I quan són lluny no hi ha pas separació. Com que contenen el mateix bé, són igualment bones.

Déu es produeix, es coneix a si mateix perfectament, així com nosaltres fabriquem i coneixem miserablement objectes fora nostre. Però, abans que res, Déu és amor. Abans que res Déu s'estima a si mateix. Aquest amor, aquesta amistat en Déu és la Trinitat. Entre els termes units per aquesta relació d'amor diví hi ha més que proximitat, hi ha proximitat infinita, identitat. Però, per la Creació, per l'Encarnació, per la Passió, hi ha també una distància infinita. La totalitat de l'espai, la totalitat del temps, interposant-hi el seu gruix, posen una distància infinita entre Déu i Déu.

Els amants, els amics, tenen dos desigs. L'un, d'estimar-se tant que entrin l'un dins l'altre i no facin més que un sol ésser. L'altre, d'estimar-se tant que, encara que hi hagués entre ells la meitat del globus terraquí, la seva unió no en patís cap disminució. Tot el que l'home desitja vanament aquí baix és perfecte i real en Déu. Tots aquests desigs impossibles són en nosaltres com una marca de la nostra destinació, i ens són bons des del moment que ja no esperem aconseguir-los.

L'amor entre Déu i Déu, que és Déu mateix, és aquest lligam de doble virtut, aquest lligam que uneix dos éssers fins al punt de ser indiscernibles i ser-ne realment un de sol, aquest lligam que s'estén per damunt la distància i triomfa d'una separació infinita. La unitat de Déu, on desapareix tota pluralitat, i l'abandó on creu trobar-se Crist sense deixar d'estimar perfectament el Pare, són dues formes de la virtut divina del mateix Amor, que és Déu mateix.

Déu és tan essencialment amor, que la unitat, que en cert sentit és la seva mateixa definició, és un simple efecte de l'amor. I a la infinita virtut unificadora d'aquest amor correspon la infinita separació de què triomfa, que és tota la creació, estesa per la totalitat de l'espai i del temps, feta de matèria mecànicament brutal, interposada entre Crist i el Pare.

A nosaltres, homes que som, la nostra misèria ens dona el privilegi infinitament preciós de tenir-hi part, en aquesta distància entre el Fill i el Pare. Però aquesta distància només és separació per a aquells qui estimen. Per als qui estimen, la separació, per bé que dolorosa, és un bé, perquè és amor. La mateixa misèria del Crist abandonat és un bé. Per a nosaltres, aquí baix, no pot haver-hi bé més gran que tenir-hi part. Déu, aquí baix, no ens pot pas ser perfectament present a causa de la carn. Però en l'extrema desgràcia pot ser-nos gairebé perfectament absent. Per a nosaltres, damunt la terra, és l'única possibilitat de perfecció. És per això que la Creu ens és única esperança. "Cap bosc no té arbre com aquest, amb aquesta flor, aquest fullam, aquest germinament."

Aquest univers on vivim, de què en som una parcel·la, és aquesta distància posada per l'Amor diví entre Déu i Déu. Hi som un punt, en aquesta distància. L'espai, el temps i el mecanisme que governa la matèria són aquesta distància. Tot allò que anomenem el mal és només aquest mecanisme. Déu ha fet per manera que la seva gràcia, quan penetra al centre mateix d'un home i des d'allà li il·lumina tot l'ésser, permeti a aquest home, sense violar les lleis de la natura, de caminar damunt les aigües. Però quan un home es desvia de Déu, es lliura simplement a la pesantor. Creu tot seguit que vol i tria, però no és més que una cosa, una pedra que cau. Si hom esguarda de prop amb esguard verament atent les ànimes i les societats humanes, veu que arreu on la virtut de la llum sobrenatural és absent tot obeeix a lleis mecàniques tan cegues i precises com les lleis de la caiguda dels cossos. Aquest saber és benèfic i necessari. Aquells qui anomenem criminals només són que teules que el vent ha després d'una teulada i cauen a l'atzar. La seva única falta és la tria inicial, que n'ha fet teules.

El mecanisme de la necessitat es transforma a tots els nivells mantenint-se semblant a si mateix, en la matèria bruta, en les plantes, en els animals, en els pobles, en les ànimes. Mirat des del punt on som, amb la nostra perspectiva, és totalment cec. Però si transportem el cor fora de nosaltres, fora de l'univers, fora de l'espai i del temps, allà on hi ha el Pare, i des d'allà mirem aquest mecanisme, apareix tot altre. El que semblava necessitat esdevé obediència. La matèria és entera passivitat i, per consegüent, entera obediència a la voluntat de Déu. És per a nosaltres un model perfecte. No pot haver-hi altre ésser que Déu i allò que obeeix Déu. Per la seva perfecta obediència la matèria mereix de ser estimada pels qui n'estimen l'Amo, així com l'amant mira amb tendresa l'agulla que la dona estimada i morta havia fet servir. D'aquesta part d'amor que ens mereix en som avisats per la bellesa del món. En la bellesa del món la necessitat bruta esdevé objecte d'amor. Res no hi ha tan bell com la pesantor en els plecs fugitius de les ondulacions de la mar o en els plecs gairebé eterns de les muntanyes.

La mar no és pas menys bella, als nostres ulls, perquè sapiguem que de vegades hi ha vaixells que sotsobren. Encara n'és més, de bella, al contrari. Si modificava el moviment de les ones per salvar un vaixell, fóra un ésser dotat de discerniment i de capacitat de triar, no pas aquest fluid perfectament obedient a totes les pressions exteriors. És aquesta perfecta obediència, la seva bellesa.

Tots els horrors que es produeixen en aquest món són com els plecs impresos a les ones per la pesantor. És per això que contenen una bellesa. De vegades, un poema, com la *Iliada*, la fa sensible, aquesta bellesa.

L'home no en pot sortir mai, de l'obediència a Déu. La criatura no pot pas deixar d'obeir. L'única tria oferta a l'home com a criatura intel·ligent i lliure és de desitjar l'obediència o no desitjar-la. Si no la desitja, tanmateix obeeix, perpètuament, com a cosa sotmesa a la necessitat mecànica. Si la desitja, resta sotmès a la necessitat mecànica, però una necessitat mecànica nova s'hi sobreafegeix, una necessitat constituïda per les lleis pròpies de les coses sobrenaturals. Certes accions se li tornen impossibles, d'altres s'acompleixen per mitjà seu i, de vegades, gairebé a desgrat seu.

Quan hom té el sentiment que en un cert cas ha desobeït Déu, això vol dir simplement que ha deixat un temps de desitjar l'obediència. Ara, en unes mateixes circumstàncies, l'home no compleix pas les mateixes accions segons que consenti o no a l'obediència; igual com la planta, que en unes mateixes circumstàncies no creix pas de la mateixa manera segons que estigui a la claror o a les fosques. La planta no exerceix cap control, ni tria, pel que fa al propi creixement. Nosaltres som com plantes que tindrien com a única tria la d'exposar-se a la claror o no.

Crist ens ha proposat la docilitat de la matèria en aconsellar-nos d'esguardar els lliris dels camps, que no treballen ni filen. És a dir, que no s'han proposat d'anar de tal o tal color, no han posat en moviment la voluntat ni disposat mitjans a aquest fi, ans han rebut tot el que la necessitat natural els aportava. Si ens semblen infinitament més bells que no els teixits més rics no és pas perquè siguin més rics que ells, és per aquesta docilitat. El teixit també n'és, de dòcil, però és a l'home que n'és, no pas a Déu. La matèria no és pas bella quan obeeix a l'home, només quan obeeix a Déu. Si de vegades, en una obra d'art, apareix gairebé tan bella com en la mar, les muntanyes o les flors, és que la claror de Déu ha omplert l'artista. Per a trobar belles unes coses fabricades per homes no il·luminats per Déu cal haver entès amb tota l'ànima que justament aquests homes són només matèria que obeeix sense saber-ho. Per a qui hi ha arribat, aquí, absolutament tot aquí baix és perfectament bell. En tot el que existeix, en tot el que es produeix, hi distingeix el mecanisme de la necessitat, i assaboreix en la necessitat la dolçor infinita de l'obediència. Aquesta obediència de les coses és per a nosaltres, en relació a Déu, el que és la transparència d'un vidre en relació a la llum. A la que sentim aquesta obediència amb tot el nostre ésser, veiem Déu.

Quan tenim un diari agafat de caps per avall, hi veiem les formes estranyes dels caràcters impresos. Quan el posem del dret, ja no els veiem, els caràcters, veiem mots. El passatger d'un vaixell enmig d'una tempesta sent cada batzegada com un trasbals a les entranyes. El capità hi veu solament la combinació complexa de vent, corrent i marejada amb disposició del vaixell, forma, velam i governall.

Així com s'aprèn de llegir, o així com s'aprèn un ofici, igualment s'aprèn a sentir en tota cosa, abans que res i gairebé únicament, l'obediència a Déu de l'univers. És verament un aprenentatge. Com tot aprenentatge, demana esforços i temps. Per a qui l'ha fet, aquest aprenentatge, ja no hi ha més diferències, entre les coses, entre els esdeveniments, que les diferències visibles, per qui sap llegir, en la frase reproduïda diverses vegades, escrita amb vermell, amb blau, impresa en tals, tals i tals altres caràcters. Aquell qui no sap llegir no hi veu més que diferències. Per a qui sap llegir, tot és equivalent, ja que la frase és la mateixa. Per a qui ha acabat l'aprenentatge, les coses i els esdeveniments, arreu, sempre, són la vibració de la mateixa paraula divina infinitament dolça. Això no vol pas dir que no pateixi. El dolor és la coloració de certs esdeveniments. Davant una frase escrita amb vermell, el qui sap llegir i el qui no en sap hi veuen semblantment el vermell; però la coloració vermella no té pas la mateixa importància, per a l'un o per a l'altre.

Quan un aprenent es fa mal o es plany de fatiga, els obrers, els pagesos, tenen aquesta bella dita: "és l'ofici, que li entra al cos". Cada vegada que patim un dolor, podem dir-nos amb veritat que és l'univers, l'ordre del món, la bellesa del món, l'obediència de la creació a Déu que ens entren al cos. Així, doncs, ¿com no el beneïrem amb el més tendre reconeixement, l'Amor que ens l'envia, aquest do?

Joia i dolor són dons igualment preciosos, que cal assaborir l'un i l'altre integralment, cadascun en la seva puresa, sense cercar de barrejar-los. Per la joia, la bellesa del món ens penetra a l'ànima. Pel dolor ens entra al cos. Amb la joia sola no podríem pas esdevenir més amics de Déu del que s'esdevé capità amb només l'estudi dels manuals de navegació. El cos hi té una part, en tot aprenentatge. Al

nivell de la sensibilitat física, només el dolor és un contacte amb aquesta necessitat que constitueix l'ordre del món; car el plaer no conté pas la impressió de cap necessitat. És una part més elevada de la sensibilitat el que és capaç de sentir la necessitat en la joia, i això solament per mitjà del sentiment del bell. Perquè un dia el nostre ésser esdevingui sensible tot sencer, de cap a cap, a aquesta obediència que és la substància de la matèria, perquè es formi en nosaltres aquest nou sentiment que permet d'entendre l'univers com a essent la vibració de la paraula de Déu, la virtut transformadora del dolor i la de la joia són igualment indispensables. Cal obrir a l'una i a l'altra, quan l'una o l'altra es presentin, el centre mateix de l'ànima, així com obrim la porta als qui ens porten noves de qui estimem. ¿Què se li'n fa, a l'amant, que el missatger sigui fi o brutal, si li lliura el missatge?

Però la desgràcia no és pas el dolor. La desgràcia és una cosa tota altra que un procediment pedagògic de Déu.

La infinitat de l'espai i del temps ens en separen, de Déu. ¿Com el podríem cercar? ¿Com podríem anar-hi, vers ell? Encara que caminéssim segles i segles, no fariem altra cosa que fer voltes a la Terra. Fins en avió no podríem fer res més. No estem pas en condicions d'avançar-hi, verticalment. No hi podem fer ni un pas, cap al cel. Déu travessa l'univers i ve fins a nosaltres.

Per damunt la infinitat de l'espai i del temps, l'amor infinitament més infinit de Déu ve a prendre'ns. Ve a la seva hora. Tenim el poder de consentir a acollir-lo o de refusar. Si hi estem sords, torna, una vegada i una altra, com un mendicant, però també, com un mendicant, un dia no torna més. Si hi consentim, Déu fica en nosaltres una petita llavor i se'n va. A partir d'aquest moment, Déu ja no hi té res a fer, ni tampoc nosaltres, sinó esperar. Només, no ens ha de recar el consentiment que hem acordat, el sí nupcial. No és pas tan fàcil com sembla, car el creixement de la llavor en nosaltres és dolorós. A més, pel fet mateix d'acceptar aquest creixement, no podem pas estar-nos-en, de destruir allò que el destorbaria, d'arrencar les males herbes, de tallar l'agram; i desgraciadament aquest agram forma part de la nostra pròpia carn, de manera que aquestes atencions de jardiner són una operació violenta. Tanmateix, la llavor, al capdavant, creix tota sola. Ve dia que l'ànima pertany a Déu, que no solament consent a l'amor sinó que verdaderament, efectivament, estima. Llavors cal que, al seu torn, travessi l'univers per anar a Déu. L'ànima no estima pas com una criatura, amb un amor creat. Aquest amor en ella és diví, increat, car és l'amor de Déu per Déu que passa al seu través. Només Déu és capaç d'estimar Déu. Nosaltres solament podem consentir a perdre els propis sentiments per deixar pas en nosaltres a aquest amor. Negar-se un mateix és això. Només som creats per a aquest consentiment.

L'amor diví ha travessat la infinitat de l'espai i del temps per venir de Déu a nosaltres. Però ¿com pot refer el camí en sentit invers quan parteix d'una criatura finita? Quan la llavor d'amor diví dipositada en nosaltres ha crescut, s'ha tornat arbre, ¿com podem, nosaltres que la portem, tornar-la al seu origen, fer en sentit invers el viatge que Déu ha fet cap a nosaltres, travessar la distància infinita?

Sembla impossible, però hi ha un mitjà, per a això. Aquest mitjà, el coneixem prou bé. Ho sabem prou, a semblança de què és fet aquest arbre crescut en nosaltres, aquest arbre tan bell, on es posen els ocells del cel. Bé sabem quin és, l'arbre més bell de tots. "Cap bosc no en té de semblant". Una cosa encara un xic més espantosa que una forca, heus-lo ací, l'arbre més bell. És aquest, l'arbre la llavor del qual Déu ha posat en nosaltres sense que sabéssim quina llavor era, aquesta. Si ho haguéssim sabut no hi hauríem pas dit sí, d'entrada. És aquest, l'arbre que ha pujat dins nostre, que ha esdevingut impossible de desarrelar. Només una traïció, el pot desarrelar.

Quan hom clava un clau picant amb un martell, el xoc rebut per l'ampla cabota del clau passa sencer a la punta sense gens de pèrdua, encara que la punta només sigui un punt. Si el martell i la cabota del clau fossin infinitament grans, tot passaria també de la mateixa manera. La punta del clau transmetria aquest xoc infinit al punt a què fos aplicada.

La desgràcia extrema, que és alhora dolor físic, misèria de l'ànima i degradació social, constitueix aquest clau. La punta és aplicada al centre mateix de l'ànima. La cabota del clau és tota la necessitat dispersa per la totalitat de l'espai i del temps.

La desgràcia és una meravella de la tècnica divina. És un dispositiu simple i enginyós que fa entrar a l'ànima d'una criatura finita aquesta immensitat de força cega, brutal i freda. La distància infinita que separa Déu de la criatura s'aplega tota sencera en un punt per travessar una ànima pel centre.

L'home a qui arriba una cosa semblant no hi té cap part, en aquesta operació. Es debat com una papallona que claven viva en un àlbum amb una agulla. Però, enmig de l'horror, pot continuar volent estimar. No hi ha per a això cap impossibilitat, cap obstacle, hom podria gairebé dir que cap dificultat. Car el dolor més gran, mentre no arribi al desmai, no el toca pas, aquest punt de l'ànima que consent a una bona orientació.

Cal saber només que l'amor és una orientació, no pas un estat d'ànim. Si hom ho ignora, cau en la desesperació des del primer atac de la desgràcia.

Aquell l'ànima del qual es manté orientada cap a Déu mentre és travessada per un clau es troba clavat al centre mateix de l'univers. És el verdader centre, que no és pas al mig, que és fora de l'espai i del temps, que és Déu. Segons una dimensió que no pertany pas a l'espai, que no és pas el temps, que és tota una altra dimensió, aquest clau ha fet un forat a la creació, al gruix de pantalla que separa l'ànima de Déu.

Per aquesta dimensió meravellosa, l'ànima, sense abandonar el lloc ni l'instant on es troba el cos a què està lligada, pot travessar la totalitat de l'espai i del temps i arribar davant la mateixa presència de Déu.

Es troba en la intersecció de la creació i el Creador. Aquest punt d'intersecció és el punt d'encreuament de les branques de la Creu.

Sant Pau pensava potser en coses d'aquesta mena, quan deia "estigueu arrelats en l'amor, a fi de ser capaços de copsar el que són l'amplada, la llargada, l'alçada i la fondària, i de conèixer el que supera tot coneixement, l'amor de Crist"¹.

Per a estar, en cas d'extrema desgràcia, clavats a la mateixa creu de Crist, cal dur a l'ànima, al moment que arriba la desgràcia, no pas el gra diví, només, sinó l'arbre de vida ja format.

Si no, es pot triar entre les creus que hi havia a banda i banda de la de Crist.

Ens assemblem al mal lladre quan cerquem un consol en el menyspreu i l'odi dels companys d'infortuni. És aquest, l'efecte més comú de la verdadera desgràcia. N'era cas en l'esclavatge, a Roma. Els qui, quan s'adonen d'un tal estat d'esperit en els desgraciats, se n'estranyen, hi caurien gairebé tots, si la desgràcia els tocava.

Per a assemblem al bon lladre, n'hi ha prou d'adonar-se que, sigui quin sigui el grau de desgràcia en què ens trobem, com a mínim hem merescut això. Car, abans de trobar-nos per la desgràcia reduïts a la impotència, ens hem fet certament còmplices, per covardia, inèrcia, indiferència o ignorància culpable, de crims que han portat altres éssers a una desgràcia almenys tan gran com la nostra. Sens dubte, no podíem pas generalment impedir-los, aquests crims, però podíem dir que els blasvàvem. Vam ometre de fer-ho, o fins i tot els vam aprovar, o almenys vam deixar dir entorn nostre que els aprovàvem. La desgràcia que patim no és pas en estricta justícia un càstig massa gran,

per aquesta complicitat. No hi tenim dret, a compadir-nos. Car sabem que, almenys un cop, un ésser perfectament innocent patí una desgràcia pitjor; val més que, a través dels segles, l'adrecem a ell, la compassió.

Tothom s'ho pot dir, això, i s'ho ha de dir, car hi ha coses tan atroces, en les nostres institucions i costums, que ningú no pot legitimament creure-se'n absolt, d'aquesta complicitat difusa. Certament, cada un de nosaltres és culpable almenys d'indiferència criminal.

Però és que, a més, tothom té dret a desitjar de tenir-hi part, en la creu de Crist. Tenim el dret il·limitat de demanar a Déu tot el que és bé. No és pas en demandes com aquestes que convé de ser humil o moderat.

No l'hem pas de desitjar, però, la desgràcia; és contra natura, això; és una perversió; i, sobretot, la desgràcia és per essència allò que patim a desgrat. Si no hi estem immersos, només podem desitjar que si ens sobrevenia constituís una participació en la creu de Crist.

Però el que efectivament és present sempre, el que per consegüent és permès sempre d'estimar, n'és la possibilitat, de la desgràcia. Les tres cares del nostre ésser hi són sempre exposades. La nostra carn és fràgil; qualsevol tros de matèria en moviment la pot foradar, esqueixar, esclafar o deformar-ne per sempre un dels engranatges interiors. La nostra ànima és vulnerable, subjecta a depressions sense causa, llastimosament depenent de tota mena de coses i d'éssers també fràgils o capriciosos. La nostra persona social, de què gairebé en depèn el sentiment de l'existència, és constantment i enterament exposada a tots els atzars. El centre del nostre ésser està lligat a aquestes tres coses per fibres tals que en sent totes les ferides un xic greus fins a sagnar-ne. Sobretot, tot el que ens rebaixa o destrueix el prestigi social, el dret a la consideració, sembla com si alterés o abolís la nostra essència, de tant com tenim per substància la il·lusió.

En aquesta fragilitat gairebé infinita, no hi pensem pas quan podem dir que tot va bé. Però no hi ha res que forci a no pensar-hi. La podem contínuament mirar, i contínuament donar-ne gràcies a Déu. No tan sols donar-li gràcies de la fragilitat, ans també d'aquella feblesa més íntima que la transporta al centre mateix de l'ésser. Car és aquesta feblesa el que fa possible, eventualment, l'operació que ens clavaria al centre de la Creu.

Podem pensar en aquesta fragilitat, amb amor i reconeixement, en cas de tant se val quin sofriment, gran o petit. Podem pensar-hi en els moments gairebé indiferents. Podem pensar-hi en tot cas de joia. No hauriem pas de fer-ho si aquest pensament, per la seva naturalesa, hagués de torbar o fer minvar la joia. Però no és pas així. La joia es torna només de dolçor més penetrant i més punyent, així com la fragilitat de les flors dels cirerers n'augmenta la bellesa.

Si disposem així el pensament, al cap d'un cert temps la Creu de Crist se'ns farà la substància mateixa de la vida. Sens dubte és això el que Crist volia dir quan aconsellava als seus amics que portessin cada dia la seva creu, i no pas, com avui sembla creure's, la simple resignació a les petites molèsties diàries, que de vegades en diem creus per un abús de llenguatge gairebé sacríleg. Només n'hi ha una, de creu, i és la totalitat de la necessitat que omple la infinitat del temps i de l'espai, que pot, en certes circumstàncies, concentrar-se en l'àtom que és cada u de nosaltres i pulveritzar-lo totalment. Portar la pròpia creu és portar el coneixement d'estar enterament sotmesos a aquesta necessitat cega en totes les parts del nostre ésser, tret d'un punt de l'ànima tan secret que la consciència no l'ateny. Per cruelment que algú pateixi, si una part del seu ésser resta intacta i no té plenament consciència que és per atzar que s'ha salvat i que en tot moment està exposat als cops de l'atzar, no hi té cap part, a la Creu. És així, sobretot, si la part de l'ésser que resta intacta, o almenys més o menys estalvia, és la part social. És per això que la malaltia és d'un ús nul si l'esperit de

pobresa, en la seva perfecció, no s'hi afegeix. Un home perfectament feliç pot gaudir plenament de la seva felicitat i dur alhora la seva creu, si té realment, concretament i en tot moment el coneixement de la possibilitat de la desgràcia.

Però no n'hi ha prou, de conèixer-la, aquesta possibilitat, cal que l'estimem. Cal que estimem tendrament la duresa d'aquesta necessitat que és com una medalla de doble cara, la cara girada a nosaltres essent dominació, la cara girada a Déu essent obediència. Cal que l'abracem, fins si ens presenta les espines i estrenyent-la les fem entrar a la carn. Tothom qui estima, en l'absència, n'és feliç, d'estrenyer fins a fer-lo penetrar a la carn aquell objecte de l'ésser estimat. Sabem que aquest univers és un objecte que pertany a Déu. Des del fons del cor, n'hi hem de donar gràcies, d'haver-nos donat de sobirana absoluta la necessitat, la seva esclava insensata, cega i perfectament obedient. Ens mena amb el fuet, ella. Però, estant com estem sotmesos aquí baix a la seva tirania, n'hi ha prou que triem Déu per tresor, que posem en Déu el nostre cor; i des d'aleshores en veurem l'altra cara, d'aquesta tirania, la cara que és pura obediència. Som esclaus de la necessitat, però som també els fills del seu Amo. Ordeni el que ordeni, la necessitat, hem d'estimar l'espectacle de la seva docilitat, nosaltres que som els fills de la casa. Cada vegada que no fa el que volem, que ens força a entomar el que no volem, per l'amor ens és donat de passar a través seu i veure la cara d'obediència que mostra a Déu. Feliços els qui tenen sovint aquesta preciosa ocasió.

El dolor físic intens i llarg té d'únic avantatge que la nostra sensibilitat és feta d'una tal manera que no el pot acceptar. Ens podem habituar, complaure'ns, adaptar-nos a tant se val què, tret d'a això, i ens adaptem per tenir la il·lusió del poder, per creure que manem. Juguem a imaginar-nos que el que se'ns imposa ho hem triat. Quan l'ésser humà s'ha transformat als propis ulls en una mena de bèstia quasi paralitzada i del tot repugnant, ja no la pot tenir, aquesta il·lusió. I encara és millor si aquesta transformació s'acompleix per voluntat dels homes, per efecte d'una reprovació social, a condició que sigui un acte d'opressió en certa manera anònim, no pas una persecució honorable. La part carnal de la nostra ànima només és sensible a la necessitat com a coerció, i només és sensible a la coerció com a dolor físic. És la veritat mateixa, el que penetra a la sensibilitat carnal pel dolor físic, a la intel·ligència per la demostració matemàtica, a la facultat d'amor per la bellesa. Així, Job, un cop esquinçat el vel de carn per la desgràcia, la veu despullada, la bellesa del món. La bellesa del món apareix quan reconeixem la necessitat com a substància de l'univers, i l'obediència a un Amor perfectament savi com a substància de la necessitat. Aquest univers de què en som un fragment no té altre ésser que ser obedient.

La joia sensible té una virtut anàloga a la del dolor físic quan és tan viva, tan pura, quan sobrepassa talment el que esperem, que ens reconeixem de seguida incapaces de procurar-nos res semblant ni d'assegurar-nos-en la possessió. Unes tals joies tenen sempre la bellesa per essència. La joia pura i el dolor pur són dos aspectes de la mateixa veritat infinitament preciosa. És una sort, car gràcies a això tenim dret a desitjar, per als qui estimem, més la joia que no el dolor.

La Trinitat i la Creu són els dos pols del cristianisme, les dues veritats essencials, joia perfecta l'una, perfecta desgràcia l'altra. El coneixement de l'una i de l'altra i de la seva misteriosa unitat és indispensable, però aquí baix la condició humana ens posa infinitament lluny de la Trinitat, al peu mateix de la Creu. La Creu és la nostra pàtria.

El coneixement de la desgràcia és la clau del cristianisme. Però aquest coneixement és impossible. Conèixer la desgràcia és impossible, si no s'hi ha passat. Car repugna tant al pensament, la desgràcia, que és incapaç de fer el pas voluntari de concebre-la, tant com l'animal, sense excepció, és incapaç del pas del suïcidi. És només per coerció que la coneix. Sense ser-hi obligats per l'experiència, ens és

impossible de creure que tot el que tenim a l'ànima, tots els pensaments, tots els sentiments, totes les actituds amb les idees, els homes i l'univers, i sobretot la més íntima de l'ésser amb si mateix, tot això estigui enterament a mercè de les circumstàncies. Fins i tot si ho reconeixem teòricament, cosa ja molt rara, no és pas amb tota l'ànima que ho creiem. Creure-ho amb tota l'ànima, és això el que Crist en deia, no pas renunciament o abnegació, com ordinàriament es tradueix, sinó negar-se un mateix, que és la condició per a merèixer de ser deixeble seu. Però quan s'és en la desgràcia o s'hi ha passat, no s'hi creu pas més, en aquesta veritat, gairebé podríem dir que encara s'hi creu menys. Car el pensament no es pot mai verament forçar, sempre té la llicència d'esquitllar-se amb la mentida. El pensament, quan es troba encarat, forçat per les circumstàncies, a la desgràcia, fuig a la mentida amb la promptitud de l'animal amenaçat de mort que davant seu veu un refugi. De vegades, aterrit, s'enfonsa en la mentida molt profundament; sovint, també, s'esdevé que els qui són o han estat en la desgràcia han contret la mentida com un vici, fins al punt algun cop d'haver perdut en tot fins el sentit de la veritat. Ens equivoquem, blasmant-los. La mentida està tan lligada a la desgràcia que Crist vencé el món pel sol fet que, essent la Veritat, continuà essent-la fins trobant-se al fons de la desgràcia extrema. El pensament és obligat a fugir de l'aspecte de la desgràcia per un instint de conservació infinitament més essencial al nostre ésser que el que ens aparta de la mort carnal; és relativament fàcil d'exposar-s'hi, a la mort carnal, quan per efecte de les circumstàncies o dels jocs de la imaginació no es presenta sota l'aspecte de la desgràcia. Només podem mirar la desgràcia de cara i de ben a prop amb atenció sostinguda si per amor de la veritat acceptem la mort de l'ànima. És aquella mort de l'ànima de què parla Plató quan diu "filosofar és aprendre de morir", que era simbolitzada en les iniciacions dels misteris antics, que és representada pel baptisme. En realitat, no es tracta pas de morir, per a l'ànima, ans simplement de reconèixer la veritat de ser una cosa morta, anàloga a la matèria. No s'hi ha pas de tornar, aigua; ja n'és, d'aigua; allò que creiem el nostre jo és un producte tan fugisser i automàtic de les circumstàncies exteriors com la forma d'una ona de la mar.

Només cal saber això, saber-ho fins al fons de si mateix. Però aquest coneixement de l'home només el té Déu i, aquí baix, els engendrats des de dalt. Car no la podem pas acceptar, aquesta mort de l'ànima, fora que, a més de la vida il·lusòria de l'ànima, tinguem una altra vida; fora que tinguem el tresor i el cor enllà de nosaltres; no solament enllà de la nostra persona, ans de tots els nostres pensaments, de tots els nostres sentiments, enllà de tot el que es pot conèixer, en mans del nostre Pare, que és en el secret. Els qui són així, podem dir que han estat engendrats a partir de l'aigua i de l'Esperit. Car ja no són més que una doble obediència, d'una banda a la necessitat mecànica, en què estan presos per la seva condició terrestre, i de l'altra a la inspiració divina. Ja no hi ha res en ells que se'n pugui dir la seva voluntat, la seva persona, el seu jo. Ja no són més que una certa intersecció de la natura i Déu. Aquesta intersecció és el nom amb què Déu els anomena des de tota l'eternitat, és la seva vocació. En l'antic baptisme, per immersió, l'home desapareixia, sota l'aigua; és negar-se un mateix, això, reconèixer que s'és només un fragment de la matèria inert de què la creació és feta. Només reapareixia alçat per un moviment ascendent, més fort que la pensantor, imatge de l'amor diví en l'home. El símbol contingut en el baptisme és l'estat de perfecció. La promesa lligada al baptisme és la de desitjar i demanar a Déu aquest estat, perpètuament, incansablement, tant de temps com calgui mentre no s'ha obtingut, així com l'infant afamat no es cansa de demanar pa al pare. Però a què compromet una tal promesa, no ho podem pas saber mentre no hàgim estat en presència de la faç terrible de la desgràcia. És tan sols en aquesta situació, cara a cara amb la desgràcia, que es pot prendre el compromís verdader, per un contacte més secret, més misteriós, més miraculós encara que no un sacrament.

El coneixement de la desgràcia, essent naturalment impossible tant per als qui l'han experimentada com per als qui no, és igualment possible als uns i als altres per favor sobrenatural. Altrament, Crist no hauria pas estalviat la desgràcia al qui s'estimava per damunt de tots, després d'haver-li promès que el faria beure en la seva copa. En tots dos casos, el coneixement de la desgràcia és una cosa molt més miraculosa que no la marxa sobre l'aigua.

Els qui Crist reconeix com a havent estat benefactors seus són aquells la compassió dels quals descansava sobre el coneixement de la desgràcia. Els altres donen capriciosament, irregularment, o al contrari massa regularment, bé sigui per l'habitud impresa per l'educació, per conformitat amb les convencions socials, per orgull, per pietat carnal, o bé per desig de bona consciència, és a dir, per un mòbil que els concerneix a ells. O són altius, o prenen un aire protector, o expressen una pietat indiscreta, o deixen sentir al desgraciat que per a ells és només un exemplar d'una certa espècie de desgràcia. De tota manera, la seva donació és una ferida. I ja en tenen el salari, aquí baix, car la seva mà esquerra no ignora pas el que ha donat la dreta. El seu contacte amb els desgraciats només és possible en la mentida, car el verdader coneixement dels desgraciats implica el de la desgràcia. Els qui no han mirat la cara de la desgràcia ni estan disposats a fer-ho només poden acostar-se als desgraciats protegint-se'n amb el vel d'una mentida o d'una il·lusió. Si per un atzar sobtat la faç de la desgràcia apareix en la cara del desgraciat, en fugen.

El benefactor de Crist, en presència del desgraciat, no sent cap distància, entre ells dos; transporta en l'altre tot el seu ésser; en conseqüència, el moviment d'aportar-li menjar és tan instintiu, tan immediat, en ell, com el de menjar quan té gana. I gairebé de seguida li cau en l'oblit, com li cauen en l'oblit els àpats dels dies passats. A un tal home no se li ocorreria pas de dir que s'ocupa dels desgraciats pel Senyor; li semblaria tan absurd com dir que menja pel Senyor. Mengem perquè no ens ho podem impedir, de menjar. Els qui Crist regraciarà donen així com mengen.

Certament, altra cosa donen, que no aliment, vestit o miraments. En transportar el seu ésser en el de qui socorren, li donen un instant aquesta existència pròpia de què és privat per la desgràcia. La desgràcia és essencialment destrucció de la personalitat, pas a l'anonimat. Així com Crist es buida de la seva divinitat per amor, el desgraciat és buidat de la seva humanitat per la mala fortuna. Ja no té altra existència que la mala fortuna mateixa. Als ulls d'altri i als seus, és enterament definit per la seva relació amb la desgràcia. Quelcom en ell que voldria de debò existir és contínuament llançat al no res, com si colpegessin repetidament el cap d'un home que es nega. És, segons els casos, un pobre, un refugiat, un negre, un malalt, un reincident, o qualsevol altra cosa d'aquesta mena. Els mals tractes i els benifets de què és objecte són adreçats de manera igual a la desgràcia, de què n'és un exemplar entre molts altres. Així, mals tractes i benifets són igual d'eficaços per a mantenir-lo forçosament en l'anonimat, i són dues formes de la mateixa ofensa.

Aquell qui, en veure un desgraciat, hi transporta el seu ésser hi fa néixer per amor, si més no un moment, una existència independent de la desgràcia. Car, tot i que la desgràcia sigui l'ocasió d'aquesta operació sobrenatural, no n'és pas la causa. La causa és la identitat dels éssers humans a través de totes les distàncies aparents que interposa entre ells l'atzar de la fortuna.

Transportar el propi ésser en un desgraciat és assumir-ne la desgràcia un moment, agafar de cor allò que té per essència ser imposat per coerció i a repèl. Hi ha, en això, una impossibilitat. Només Crist, ho ha fet. Només Crist, pot fer-ho, i els homes l'ànima dels quals és ocupada tota per Crist. Aquests, en transportar el seu propi ésser en el desgraciat que socorren, hi fan entrar, no pas realment el seu ésser, car ja no en tenen, d'ésser, sinó el mateix Crist.

L'almoïna, practicada així, és un sacrament, una operació sobrenatural per la qual l'home habitat per Crist fa entrar realment Crist en l'ànima del desgraciat. El pa donat així, si és pa, equival a una hòstia. No és pas un símbol ni una conjectura, això, sinó una traducció literal de les paraules de Crist. Car diu: "És a mi que ho féreu." Crist és, doncs, a dins del desgraciat afamat o nu. Però no pas per la fam o la nuesa, car la desgràcia, de per si, no en conté cap, de do de dalt. Només pot ser per l'operació de la donació. Que, en aquell qui dóna de manera perfectament pura, Crist hi és, és evident; ¿qui, doncs, podria ser benefactor de Crist sinó ell mateix? D'altra banda, és fàcil de comprendre que sols la presència de Crist en l'ànima hi pot fer entrar la vera compassió. Però l'Evangeli ens revela, a més, que el qui dóna per vera compassió dóna el mateix Crist. El desgraciat que rep aquest do miraculós pot triar de consentir-hi o no.

El desgraciat, si la desgràcia és completa, està privat de tota relació humana. Per a ell, només hi ha dues espècies de relacions possibles, amb els homes, aquelles en què només hi figura com una cosa, tan mecàniques com la relació entre dues gotes d'aigua veïnes, i l'amor purament sobrenatural. La regió intermèdia li és prohibida. A la seva vida, només hi ha lloc per a l'aigua i per a l'Esperit. La desgràcia consentida, acceptada, estimada, és verament un bateig.

És perquè Crist és l'únic capaç de compassió que durant la seva estada a la terra no n'hi van tenir, a ell. Havent pres la forma de carn, aquí baix, no habitava dins l'ànima de cap dels qui l'envoltaven; per consegüent, ningú no en podia tenir pietat, d'ell. El dolor l'obligà a demanar compassió, i els amics més acostats la hi refusaren. El deixaren patir tot sol. Joan s'adormí. Pere havia estat capaç de marxar sobre l'aigua, però no en fou de tenir pietat del mestre, caigut en desgràcia. Es refugiaren en el son, per deixar de veure'l. Quan la Misericòrdia esdevé desgràcia, ¿podria trobar socors enlloc? Hauria calgut un altre Crist, per a tenir pietat del Crist desgraciat. En el decurs dels segles següents, la compassió per la desgràcia de Crist ha estat un dels signes de santedat.

L'operació sobrenatural de l'almoïna, contràriament per exemple a la de la comunió, no n'exigeix pas un coneixement complet. Car aquells a qui Crist els en dóna gràcies responen: "Senyor, ¿quan, doncs,..."? No ho sabien pas, qui alimentaven. Fins i tot res no indica, de manera general, que en tinguessin cap coneixement, de Crist. Podien tenir-ne, o no. L'important és que foren justos. En conseqüència, Crist, en ells, es donà en forma d'almoïna. Feliços el mendicants, perquè hi ha la possibilitat, per a ells, de rebre potser un cop o dos a la vida una tal almoïna.

La desgràcia és verament al centre del cristianisme. L'acompliment de l'únic i doble manament "Estimaràs Déu" i "Estimaràs el teu proïsme" passa per la desgràcia. Car, pel que fa al primer, Crist digué "Ningú no va al pare si no és per mi." També digué "Així com Moisès alçà el serpent en el desert, així cal que el fill de l'home sigui alçat, a fi que el qui cregui en ell tingui la vida eterna". El serpent és aquell serpent d'aram que n'hi havia prou de mirar-lo per a ser preservat dels efectes del verí. Només podem estimar Déu, doncs, mirant la Creu. I, pel que fa al proïsme, Crist digué quin és el proïsme a qui és manat d'adreçar l'amor. És aquest cos nu, sangonent i esvanit que veiem jaient enmig del camí. És, primer, la desgràcia el que ens és manat d'estimar, la desgràcia de l'home, la desgràcia de Déu.

Al cristianisme se li retreu sovint una complaença mòrbida amb el sofriment, amb el dolor. És un error. En el cristianisme, no és pas del dolor i del sofriment, que s'hi tracta, que són sensacions, estats d'ànim, on sempre és possible de cercar-hi una voluptat perversa. S'hi tracta de tota una altra cosa. S'hi tracta de la desgràcia. No és pas un estat d'ànim, la desgràcia. És una pulverització de l'ànima per la brutalitat mecànica de les circumstàncies. La transmutació d'un home, als propis ulls, de l'estat d'ésser humà a l'estat de cuc mig aixafat que es remou a terra no és pas una operació en què cap

pervertit pugui complaure-s'hi. El savi, l'heroi, el sant, no s'hi complauen pas, tampoc. La desgràcia és allò que s'imposa a l'home totalment a repèl. Té per essència i definició l'horror, la revolta de tot l'ésser, en aquell de qui s'empara. És fins a això que cal consentir, per la virtut de l'amor sobrenatural.

Consentir a l'existència de l'univers és la nostra funció, aquí baix. Déu no en té pas prou, de trobar bona la seva creació. Vol que, a més a més, també ella s'hi trobi, de bona. És per a això que serveixen les ànimes lligades a minúsculs fragments d'aquest món. És aquesta, la destinació de la desgràcia, la de permetre'ns de pensar que la creació de Déu és bona. Car, mentre les circumstàncies juguen entorn nostre deixant-nos l'ésser si fa no fa intacte, o només mig escorxat, poc o molt creiem que és la nostra voluntat el que ha creat el món i el governa. La desgràcia ens ensenya tot d'una, amb gran sorpresa de part nostra, que no és pas veritat, això. Si llavors lloem, és verament la creació de Déu que lloem. ¿On és la dificultat? Prou sabem que la nostra desgràcia no disminueix gens la glòria divina. No ens impedeix gens, doncs, de beneir Déu per la seva gran glòria.

Així, la desgràcia és el signe més segur que Déu vol que l'estimem; és la prova més preciosa de la seva tendresa. És una cosa tota altra que un càstig paternal. Fóra més just de comparar-la amb les tendres renyines per què els joves promesos s'asseguren de la profunditat de l'amor que es tenen. No tenim coratge de mirar-la a la cara, la desgràcia; si no, al cap d'un temps veuríem que és la cara de l'amor; talment com Maria Magdalena s'adonà que el qui prenia per jardiner era una altra cosa.

Els cristians, veient el lloc central de la desgràcia en la seva fe, haurien de pressentir que la desgràcia és en cert sentit l'essència de la creació. Ser criatura no és pas necessàriament ser desgraciat, però és necessàriament estar-hi exposat. Només és indestructible l'increat. Ens demanem per què Déu permet la desgràcia, i podríem igualment demanar-nos per què ha creat. Això, verament, ens ho podem prou demanar. ¿Per què ha creat, Déu? Sembla tan evident que Déu és més gran que no Déu i la creació junts. Almenys, sembla evident si pensem Déu com a ésser. Però no és pas així que l'hem de pensar. Des que pensem Déu com a amor, sentim aquesta meravella de l'amor que uneix Fill i Pare en la unitat eterna del Déu únic i per damunt de la separació de l'espai, del temps i de la Creu.

Déu és amor i la natura és necessitat, però aquesta necessitat, per l'obediència, és un mirall de l'amor. Igualment, Déu és joia i la creació és desgràcia, però és una desgràcia resplendent de llum de joia. La desgràcia conté la veritat de la nostra condició. Els qui s'estimin més percebre la veritat i morir que no pas viure una existència llarga i feliç en la il·lusion de seran els únics que veuran Déu. Cal voler anar a la realitat; llavors, creient trobar un cadàver, trobem un àngel que diu "Ha ressuscitat".

L'única deu de claror amb prou llum per a il·luminar la desgràcia és la Creu de Crist. Tant se val l'època, tant se val el país, arreu on hi ha desgràcia la Creu de Crist n'és la veritat. Tothom qui estima la veritat fins al punt de no llançar-se al fons de la mentida per defugir la faç de la desgràcia hi té part, en la Creu de Crist, siguin quines siguin les seves creences. Si Déu hagués consentit a privar de Crist els homes d'un país i una època determinats, el reconeixeríem, aquest país, per un signe cert, que és que entre ells no hi hauria desgràcia. No sabem de res semblant, en la història. Arreu on hi ha desgràcia, hi ha la Creu, amagada, però present a tothom qui tria la veritat abans que la mentida i l'amor abans que l'odi. La desgràcia sense la Creu és l'infern, i no és pas a la terra que Déu ha posat l'infern.

Recíprocament, els tan nombrosos cristians que no tenen la força de reconèixer i adorar en cada desgràcia la Creu benaurada no hi tenen part, en Crist. Res no mostra més bé la feblesa de la fe que la facilitat amb què, fins i tot entre cristians, des que es parla de desgràcia es passa el problema per alt. El que es pugui dir del pecat original, de la voluntat de Déu, de la Providència i els seus plans

misteriosos, que tanmateix creiem que podem provar d'endevinar, de les compensacions de tota mena futures en aquest món i en l'altre, tot plegat o dissimula la realitat de la desgràcia o resta sense eficàcia. A la vera desgràcia, una sola cosa permet de consentir-hi, és la contemplació de la Creu de Crist. Res més, no hi ha. Això és prou.

Una mare, una esposa, una promesa, que saben en la desesperació aquell qui estimen i no poden socorre'l ni trobar-s'hi, voldrien almenys patir sofriments equivalents per estar-ne menys separades, per descarregar-se del pes tan feixuc de la compassió impotent. Tothom qui estimi Crist i se'l representi en Creu ha d'experimentar un alleujament semblant, en l'atac de la desgràcia.

Per raó del lligam essencial entre la Creu i la desgràcia, l'Estat només té dret a separar-se de tota religió en la hipòtesi absurda d'haver arribat a suprimir la desgràcia. Amb més raó encara, no hi té dret, quan ell mateix en fabrica, de desgraciats. La justícia penal separada de tota mena de lligam amb Déu té verament un color infernal. No pas pels errors de judici o per l'excés de severitat, ans, independentment de tot això, per si mateixa. S'embruta, en contacte amb totes les solladures, i en no tenir res per a purificar-les esdevé tan sollada que els pitjors criminals poden encara resultar-ne degradats. El seu contacte és repugnant per a tothom qui té a dins quelcom d'íntegre i de sa; i els corromputs hi troben, en les penes que infligeix, una mena de quietud encara més horrible. Res no hi ha prou pur per a posar puresa als llocs reservats als crims i penes sinó Crist, ell que fou un condemnat de dret comú.

Però, com que només és la Creu que és necessària als Estats i no pas les complicacions del dogma, és desastrós que Creu i dogma vagin lligats amb un lligam tan sòlid. Als criminals, aquest lligam els ha arrabassat Crist, que és germà seu.

La noció de necessitat com a matèria comuna de l'art, de la ciència i de tota mena de treball és la porta per on el cristianisme pot entrar en la vida profana i penetrar-la arreu. Car la Creu és la necessitat mateixa posada en contacte amb el més baix i el més alt de nosaltres, amb la sensibilitat carnal per l'evocació del sofriment físic, amb l'amor sobrenatural per la presència de Déu. Per consegüent hi és implicada tota la varietat de contactes que les parts intermèdies del nostre ésser puguin tenir amb la necessitat.

No hi ha ni pot haver-hi, en qualsevol domini, cap activitat humana que no tingui per suprema i secreta veritat la Creu de Crist. Cap no es pot separar de la Creu de Crist sense podrir-se o ressecar-se com el sarment tallat. Avui, sense comprendre, veiem com passa davant nostre, això, i ens demanem on rau, el nostre mal. Els cristians comprenen encara menys que els altres, car, sabent que aquestes activitats són històricament ben anteriors a Crist, no es poden adonar que la fe cristiana n'és la saba.

Si compreníem que la fe cristiana, sota de vels que en deixen passar la claror, aporta flors i fruits en tots els temps i llocs on hi ha homes que no odien la llum, aquesta dificultat no ens aturaria pas.

Des de l'alba dels temps històrics, mai, tret d'un cert període de l'Imperi romà, Crist no havia estat tan absent com ara. Els antics l'haurien trobat monstruosa, aquesta separació de religió i vida social que fins la major part de cristians troben avui natural.

Cal que el cristianisme faci fluir la seva saba pertot, en la vida social; tanmateix, però, és fet, abans que res, per a l'ésser sol. El Pare és en el secret, i no hi ha secret més inviolable que la desgràcia.

Hi ha una pregunta que no té absolutament cap sentit, i certament cap resposta, i que normalment mai no fem però que en la desgràcia l'ànima no pot impedir-se de cridar incessantment amb la monòtona continuïtat del gemegar. Aquesta pregunta és ¿per què? ¿Per què les coses són així? El desgraciat la fa còndidament als homes, a les coses, a Déu encara que no hi cregui, a tant se val què. ¿Per què precisament cal que no tingui res per menjar, o que vagi baldat de fatiga i de tractes brutals,

o que l'hagin d'afusellar aviat, o que estigui malalt, o que el tinguin a la presó? Si li expliquen les causes de la situació en què es troba, cosa d'altra banda rarament possible per la complexitat dels mecanismes que hi intervenen, per a ell no serà cap resposta. Car la seva demanda, ¿per què?, no vol pas dir ¿per quina causa?, sinó ¿a fi de què? I és evident que no se n'hi poden pas indicar, de fins. Fora que n'hi fabriquéssim de ficticis, però aquesta fabricació no fóra pas una bona cosa.

El que és singular és que la desgràcia d'altri, tret de vegades —no pas sempre— de la d'éssers molt acostats, no provoqui aquesta pregunta. Com a màxim, es fa distretament un cop. Però, per al qui entra en la desgràcia, aquesta pregunta s'instal·la en ell i ja no para de cridar. ¿Per què? ¿Per què? ¿Per què? També Crist, la féu. “¿Per què m'has abandonat?”

El ¿per què? del desgraciat no té resposta, perquè vivim en la necessitat, no pas en la finalitat. Si hi hagués finalitat, en aquest món, el lloc del bé no fóra pas l'altre, de món. Sempre que demanem al món la finalitat, ens la nega. Però per saber-ho, que ens la nega, cal que la hi demanem.

Només ens hi obliga la desgràcia, a demanar-la, i també la bellesa, car el bell ens dóna tan vivament el sentiment de la presència d'un bé, que hi cerquem un fi sense trobar-n'hi mai. També el bell ens hi obliga, a demanar-nos ¿per què? ¿Per què és bell, això? Però són ben pocs els capaços de pronunciar dins seu aquest ¿per què? gaires hores seguides. El ¿per què? de la desgràcia dura hores, dies, anys; només cessa per esgotament.

El qui és capaç no sols de cridar, ans també d'escoltar, sent la resposta. És el silenci. És aquest silenci etern el que Vigny retragué amargament a Déu; però no hi tenia dret, a dir quina és la resposta del just a aquest silenci, perquè no n'era pas, de just, ell. El just estima. El qui és capaç no sols d'escoltar ans també d'estimar sent aquest silenci com la paraula de Déu.

Les criatures parlen amb sons. La paraula de Déu és silenci. La secreta paraula d'amor de Déu no pot ser altra cosa que silenci. Crist és el silenci de Déu.

No hi ha arbre com la Creu, ni hi ha tampoc harmonia com el silenci de Déu. Els pitagòrics copsaven aquesta harmonia en el silenci sense fons que envolta eternament els estels. La necessitat, aquí baix, és la vibració del silenci de Déu.

La nostra ànima fa constantment soroll, però hi ha un punt en ella que és silenci i que mai no sentim. Quan el silenci de Déu ens entra a l'ànima, la travessa i ve a afegir-se a aquest silenci secretament present en nosaltres, llavors en endavant tenim en Déu el tresor i el cor; i l'espai s'obre davant nostre com un fruit que es bada en dos, car veiem l'univers des d'un punt de fora de l'espai.

Només hi ha dues vies possibles, per a aquesta operació, amb exclusió de tota altra. Només hi ha dues puntes prou punxents per a entrar-nos així a l'ànima, són la desgràcia i la bellesa.

Sovint estariem temptats de plorar llàgrimes de sang en pensar quanta de desgràcia no hi ha esclafant desgraciats incapaços de fer-ne ús. Però si considerem les coses fredament, no hi ha malbaratament més deplorable que el de la bellesa del món. ¿Quantes de vegades la claror dels estels, el fresseig de les ones del mar, el silenci de l'hora que precedeix l'alba no vénen debades a proposar-se a l'atenció dels homes? No acordar atenció a la bellesa del món és potser un crim d'ingratitude tan gran que se'l mereix, el càstig de la desgràcia. Certament, no el rep pas sempre, aquest càstig, però rep llavors el d'una vida mediocre, ¿i en què una vida mediocre és preferible a la desgràcia? D'altra banda, fins i tot en cas de gran infortuni, la vida d'aquests éssers és probablement sempre mediocre. En la mesura que podem fer conjectures sobre la sensibilitat, sembla com si el mal que hi ha en un ésser li sigui una protecció contra el mal que des de fora el turmenta en forma de dolor. Cal esperar que sigui així, i que Déu hagi reduït misericordiosament a poca cosa, en el mal lladre, un sofriment tan

inútil. És certament així, i fins és aquí on rau la gran temptació continguda en la desgràcia, car el desgraciat té sempre la possibilitat de patir menys consentint a tornar-se dolent.

És només per al qui ha conegut la joia pura, ni que només un minut, i per consegüent el gust de la bellesa del món, que és el mateix, és només per a ell que la desgràcia és quelcom punyent. I, alhora, és només ell qui no mereix el càstig. Però tampoc no és pas un càstig, per a ell, és Déu que li agafa la mà i l'estreny un xic fort. Car, si es manté fidel, al fons del fons dels propis crits hi trobarà la perla del silenci de Déu.

Notes del traductor:

(1) Des del començament del text fins a aquest punt és el tros que Simone Weil en donà al Pare Perrin pocs dies abans d'embarcar-se a Marsella cap a Nova York (14 de maig del 1942), "amb aquell gest furtiu amb què es dóna un preciós present a un amic sense voler-lo destorbar".

Simone n'acabarà la composició durant la seva escala a Casablanca (entre el 20 de maig i el 7 de juny).

Al tros lliurat al Pare Perrin hi ha senyals que el text està per acabar, sense però cap aparença de tall que marqui el començament d'una segona part del text. L'escrit complet, doncs, no té subdivisions.